

Fånyttets krigsinnsats?

KÅRE RODAHL

Den lange veien hjem

For mange unge menn i 1940-45 var krigen deres livs opplevelse; den ga en enestående mulighet til å skape seg en fremtid, eller å lære seg en profesjon på det tekniske område. Spesielt ressurstærke menn og kvinner, som f. eks. professor, dr. med. Kåre Rodahl, kunne tillate seg å se på krigsinnsatsen for eget vedkommende som en statist til noe som egentlig ikke angikk dem. Et mellomspill i en kommende vitenskapelig karriere. Og etter års trening i Skottland kom de hjem som helter. For enkelte hadde veien hjem vært det rene eventyr!

M AV SVEIN IVERSEN

Forfatteren var 22 år og medisinsk student i 1939 da han overvintret på Grønland for å studere kjemien i isbjørnlever. Forskningen skulle fastslå innholdet av A-vitaminer hos isbjørnen, og spørsmålet var om dette kunne bedre ernærings situasjonen for sivilbefolkningen. Det viste seg å være nytteløs forskning, da britene fant ut at hallelever var rikere på A-vitaminer, og hai var billigere å fange enn isbjørn.

Unge Rodahl fikk høflig anmodning om å melde seg til tjeneste hos våre væpnete styrker i Storbritannia, og han havnet i Det norske fallskjermkompaniet. Kompaniet var forlagt i Skottland og besto av omlag 150 mann, som aldri kom lenger i krigskunsten enn å hoppe de obligatoriske sju fallskjermhopp for å få bæret fallskjermvingen på ermet. Å få fallskjermvingen på brystet var forbeholdt de som hadde hoppet under strid. Kompaniet trente så iverdig at det i major - senere

generalmajor - Ole Jacob Bangstads sjefstid satt uoffisiell rekord i hurtige utsprang. Dessuten banet tjenesten ved kompaniet vegen til toppstilling for noen av dets yrkesoffiserer.

Sverre Rodahl skriver om tiden i fallskjermkompaniet sett fra de meniges - dvs. hvalfangernes - synspunkt. I kompaniet var det nesten bare hvalfangere som hadde kommet til England i 1939/40. Hvalfangersoldatene var gjerne litt mer selvstendige enn

andre, og Fallskjermkompaniet skulle imøtekomme deres aktivitetstrang. Imidlertid har anmelderen lest en annen bok om Fallskjermkompaniet og mener at mye av Rodahls fortelling er kjent stoff. Flere av illustrasjonene er identiske, bl. a. side 169 og 170.

Alle rasjonelle handlinger er relatert til den aktuelle situasjonen i tiden. Det var derfor sikkert og visst at mannskapet i dette lille kompaniet uten tilgang på reserver, uten eget treningsutstyr, uten tilknyt-

ning til en operativ avdeling, brente etter å slåss mot tyskerne. Ikke minst på grunn av ryktene om hva tyskerne gjorde mot norske kvinner der hjemme. Så mens hundretusener unge menn falt i kamp, ble invalidiserte eller slavet i fangeleire, gikk de velodde nordmennene på engelsk te og fivitt toff og suffet fordi de ikke fikk delta i krigen. Dette også sett i relasjon til de 7000 av våre landsmenn som ofte ved tilfældigheter havnet på Østfrontens helvete i mange

år - isteden for å drikke billig Whisky og slå an på hjemmeverende soldatruer i et idyllisk Skottland.

Fallskjermersoldatene, som aldri fikk opp tre som det de skulle være, gjennomført en del harde øvelser og vintermarsjer uten noe særskilt formål. Men disse manøvrer var ikke hardere enn dagens øvelser for tusenvis av soldater i Brig N, eller andre av våre stående avdelinger.

En vakker vårmorgen i 1945 fikk en av troppene i fallskjermkompaniet et anfall av den nå så kjente «brakkesyken» og nektet å gå på oppstilling. Denne episoden greier forfatteren å beskrive som et opprør, men for sikkerhets skyld skriver han på det daværende tidspunkt var på permisjonsreise i Sør-England. Denne anmelder har sjelden hatt større lyst til å kaste en bok i veggen!

Skjønt en vil gi forfatteren honnør for drivende god fortellerevne som gjør noen av episodene fra Grønland til grøssende lesning. Han har evne til en selvironisk skildring av livet om fallskjermersoldat uten fallskjerm, som er ekte tvers igjennom. Fallskjermkompaniet skildres fra mannskapets side, noe som tilfører nye momenter fra krigstiden i Skottland.

Det var bittert å ikke få være med i krigen, men det bør ikke glemmes at det var absolutt nødvendig - også for utfallet av krigen - at det var stasjonert tropper hjemme i Storbritannia. Fallskjermkompaniet inngikk derfor i Scottish Command og utgjorde en del hjemmeberedskapen.

Feltmarskalk Montgomery var sjef for alle de britiske styrker i sluttkampen mot Berlin. Han hadde en dyp mistro til alt militært personell som ikke var yrkessoldater, samt at han var imot at en operativ avdeling besto av flere nasjonaliteter. Så det kunne derfor være mange nødvendige grunner for at Fallskjermkompaniet fikk være i fred og ro i Skottland.